

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Zrównoważone łańcuchy dostaw oraz godna praca w handlu międzynarodowym”**(opinia rozpoznawcza)**

(2020/C 429/25)

Sprawozdawczyni: **Tanja BUZEK (DE-II)**

Wniosek o konsultację	Niemiecka prezydencja Rady UE, 18.2.2020
Podstawa prawna	Artykuł 32 ust. 1 regulaminu wewnętrznego Opinia rozpoznawcza
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	24.7.2020
Data przyjęcia na sesji plenarnej	18.9.2020
Sesja plenarna nr	554
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	216/2/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Globalne łańcuchy dostaw mają kluczowe znaczenie dla działalności gospodarczej na całym świecie oraz dla handlu światowego prowadzonego z przedsiębiorstwami, które w coraz większym stopniu funkcjonują w wymiarze transgranicznym. Głównymi podmiotami pobudzającymi rozwój tych łańcuchów są przedsiębiorstwa wielonarodowe, a małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) stanowią istotną część tych łańcuchów. Łańcuchy te są „złożone, zróżnicowane i rozdrobnione”, co wiąże się zarówno z możliwościami, jak i z zagrożeniami. Co więcej, dowody dotyczące negatywnych konsekwencji dla warunków pracy, a także dla zrównoważonego rozwoju, stawiają pod znakiem zapytania korzyści w zakresie wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy i przedsiębiorczości w niektórych łańcuchach dostaw⁽¹⁾.

1.2. Kryzys związany z COVID-19 ujawnił niepokojącą niestabilność i znaczące ryzyko związane z bardzo rozdrobnionymi i niezdywersyfikowanymi łańcuchami dostaw. Ukazał niepewną sytuację pracowników, naruszenia praw człowieka oraz szkodliwe skutki operacji biznesowych w obecnych łańcuchach dostaw dla społeczeństwa, zdrowia i bezpieczeństwa na całym świecie.

1.3. Pandemia COVID-19 udowodniła, że globalne łańcuchy dostaw muszą stać się bardziej odporne, zdywersyfikowane i oparte na odpowiedzialności. Handel będzie musiał odgrywać kluczową rolę w promowaniu trwałego ożywienia gospodarczego umożliwiającego przedsiębiorstwom odbudowę i reorganizację zakłóconych łańcuchów wartości. Jednak potrzeba silniejszych instrumentów, aby zrealizować plan działania dotyczący biznesu, handlu i inwestycji odpowiedzialnych pod względem społecznym i ekologicznym.

1.4. EKES wzywa UE do gromadzenia większej ilości danych na temat zagrożonych łańcuchów dostaw, zwłaszcza pod kątem zakłóceń działalności gospodarczej i wykrywania naruszeń praw człowieka. Podkreśla również pilną potrzebę oceny na szczeblu światowym, w jaki sposób międzynarodowe normy pracy stanowią rozwiązanie dla braków w zakresie godnej pracy w światowym łańcuchu dostaw oraz wyeliminowania wykrytych braków w zarządzaniu.

1.5. Kolejnym wnioskiem z pandemii jest polityczna i rzeczywista inwestycja w zrównoważony rozwój. Dzięki ambitnym działaniom globalne łańcuchy dostaw muszą przyczynić się do sprawiedliwszego modelu gospodarczego i społecznego, opartego na zrównoważonym rozwoju i godnej pracy. Działania te muszą być zgodne z zasadami międzynarodowymi i europejskimi, w szczególności tymi określonymi w porozumieniu paryskim, w ramach celów zrównoważonego rozwoju, w podstawowych konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), w ramach Europejskiego Zielonego Ładu i Europejskiego filaru praw socjalnych. Muszą one stanowić podstawowe elementy odpowiedzi na kryzys związany z COVID-19 na poziomie globalnym, europejskim i krajowym.

⁽¹⁾ MOP, *Decent Work in Global Supply Chains [Godna praca w globalnych łańcuchach dostaw]*, sprawozdanie IV, 2016.

1.6. W Agendzie ONZ 2030 uznaje się handel zarówno za siłę napędową wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu i ograniczaniu ubóstwa, jak i za czynnik przyczyniający się do promowania zrównoważonego rozwoju. Jednak ze względu na ograniczenia dotyczące światowego handlu i inwestycji w globalne łańcuchy dostaw wynikające z kryzysu związanego z COVID, a także z powodu już spowolnionego tempa zmniejszania ubóstwa przed kryzysem, istnieje pilna potrzeba zintensyfikowania reform, zwiększenia inwestycji, promowania zrównoważonego handlu i globalnych łańcuchów dostaw oraz dalszej integracji krajów rozwijających się w otwartej gospodarce światowej, z myślą o trwałym wzroście gospodarczym sprzyjającym włączeniu społecznemu.

1.7. Prawa człowieka, zrównoważony rozwój i społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR) stają się coraz bardziej istotne dla środowiska biznesu. Wiele przedsiębiorstw aktywnie wdraża Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka (UNGP) oraz inne wspierane przez rząd instrumenty, w szczególności Wytyczne Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) dla przedsiębiorstw wielonarodowych oraz deklarację MOP dotyczącą przedsiębiorstw wielonarodowych. Te dobrowolne środki doprowadziły do pewnych pozytywnych zmian w kierunku poszanowania praw człowieka w ramach działalności gospodarczej, ale wciąż niezbędna jest dalsza poprawa.

1.8. Istotne jest, aby UE i jej państwa członkowskie postępowały spójnie na poziomie krajowym, europejskim i międzynarodowym, koordynując inicjatywy i eliminując wykryte luki. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) wzywa Komisję Europejską (Komisję), aby w porozumieniu z Parlamentem Europejskim (PE) i Radą opracowała europejski plan działania na rzecz praw człowieka, godnej pracy i zrównoważonego rozwoju w globalnych łańcuchach dostaw, opierając się na dialogu społecznym i podejściu opartym na porozumieniu wielu zainteresowanych stron.

1.9. Aby stanowić skuteczną odpowiedź na sytuację globalnych łańcuchów dostaw, plan ten musi być ambitny, kompleksowy i przekrojowy. Jego głównymi celami powinno być: promowanie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, zapewnienie poszanowania praw człowieka oraz społecznych i środowiskowych celów UE w ramach działalności gospodarczej i jej łańcuchów dostaw, wspieranie przedsiębiorstw oraz MŚP w przyjmowaniu podejścia opartego na odpowiedzialnym prowadzeniu działalności gospodarczej oraz zapewnienie przedsiębiorstwom równych warunków działania.

1.10. Ponieważ plan będzie stanowił ogólne ramy zarówno polityki, jak i inicjatyw ustawodawczych, należy uznać w nim zasadnicze, odmienne i uzupełniające się role poszczególnych podmiotów, w szczególności instytucji europejskich, państw członkowskich, organów międzynarodowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych i zainteresowanych stron.

1.11. Należy zrealizować cele określone w krajowych planach działania i ustanowić w tych planach wymóg osiągnięcia minimalnych standardów wdrożenia Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka.

1.12. Dokonanie wielostronnych postępów czasami rozpoczyna się od ambitnego działania jednej strony. EKES sądzi, że UE jest najlepiej przygotowana do objęcia przywództwa w zakresie należytej staranności, zwłaszcza ze względu na wiodącą pozycję europejskich przedsiębiorstw na świecie. Wzywając UE i jej państwa członkowskie do zapewnienia bardziej skutecznego i wiążących instrumentów międzynarodowych, EKES ponownie wyraża poparcie dla wiążącego traktatu dotyczącego biznesu i praw człowieka ⁽²⁾ oraz apeluje o konwencję MOP w sprawie godnej pracy w łańcuchach dostaw ⁽³⁾.

1.13. EKES wyraża uznanie dla Komisji za odpowiedź na wezwanie, by przepisy UE dotyczące należytej staranności ⁽⁴⁾ odgrywały główną rolę w planie działania. Aby zapewnić równe warunki działania przedsiębiorstwom europejskim, wiążąca międzysektorowa inicjatywa ustawodawcza dotycząca należytej staranności w odniesieniu do praw człowieka i odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej powinna obejmować wszystkie przedsiębiorstwa z siedzibą w UE lub prowadzące działalność na jej obszarze, jak również w sektorze publicznym, oraz odpowiadać na szczególne potrzeby i ograniczenia MŚP.

1.14. Niezbędne będzie nałożenie na przedsiębiorstwa wymogu wprowadzenia skutecznych mechanizmów należytej staranności w ramach podejścia zapobiegawczego, ale również zapewnienie skutecznych środków zaradczych i dostępu do wymiaru sprawiedliwości, a także skutecznego egzekwowania prawa, w tym za pośrednictwem publicznego monitorowania, publicznych kontroli i sankcji. Jego szczególne cechy, w tym odpowiedzialność przedsiębiorstw, zostaną omówione w odrębnej opinii EKES-u ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 9.

⁽³⁾ Dz.U. C 303 z 19.8.2016, s. 17.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 38.

⁽⁵⁾ Opinia EKES-u „Obowiązek zachowania należytej staranności” (opinia rozpoznawcza na wniosek Rady/PE) (INT/911, wrzesień 2020 r.), (zob. s. 136 niniejszego Dziennika Urzędowego).

1.15. Pracownicy i związki zawodowe muszą stanowić część rozwiązania. Należyta staranność powinna jednoznacznie obejmować prawa związkowe i pracownicze, w szczególności prawo do rokowań i działań zbiorowych, uczciwych warunków pracy i wynagrodzenia, informacji i konsultacji oraz zdrowego i bezpiecznego miejsca pracy. Te podstawowe prawa człowieka stanowią zasadniczą część godnej pracy.

1.16. W realizacji planu pomocny powinien być międzysektorowy i sektorowy dialog społeczny na poziomie europejskim oraz dialog społeczny na poziomie krajowym, w tym wspólne inicjatywy i projekty, wytyczne, budowanie zdolności, umowy, wsparcie dla przedsiębiorstw w podejmowaniu obowiązków w zakresie należytej staranności i wsparcie dla związków zawodowych w angażowaniu się w rozmowy i negocjacje z zarządem.

1.17. Aby zastosować przyjęte w nim kompleksowe i spójne podejście, należy przewidzieć również ambitną zmianę dyrektywy w sprawie sprawozdawczości niefinansowej w celu uwzględnienia wszystkich przedsiębiorstw, odpowiadającą na szczególne potrzeby i ograniczenia MŚP, oraz aktualizację konkretnych kluczowych wskaźników wyników i celów. Środki o charakterze ustawodawczym dotyczące obowiązków na poziomie UE, zgodnie z którymi członkowie zarządu muszą odpowiadać interesowi wszystkich zainteresowanych stron, a działalność przedsiębiorstwa musi przyczyniać się do realizacji celów społecznych i środowiskowych.

1.18. W ramach nowego instrumentu odbudowy o nazwie *Next Generation EU* oraz innego rodzaju finansowania unijnego EKES proponuje szczególną warunkowość i szczególne zachęty powiązane w działalności przedsiębiorstw i łańcuchach dostaw z poszanowaniem praw człowieka, godną pracą i celami zrównoważonego rozwoju.

1.19. Państwa członkowskie powinny zapewnić pełne wdrożenie i egzekwowanie klauzuli społecznej przewidzianej w dyrektywach w sprawie zamówień publicznych. Nowe wnioski Komisji powinny zapewniać, aby za pośrednictwem procedur udzielania zamówień publicznych efektywnie wspierano i promowano należytą staranność w odniesieniu do praw człowieka i odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej w ramach działań przedsiębiorstw i ich łańcuchów dostaw, w tym godną pracę.

1.20. Plan działania powinien obejmować również środki o charakterze nielegislacyjnym, w tym inicjatywy na rzecz podnoszenia świadomości konsumentów, inwestorów i innych zainteresowanych stron, oraz zachęty dla odpowiedzialnych przedsiębiorstw, których działania wykraczają poza zobowiązania prawne, a także szczególne wsparcie dla MŚP dotyczące wprowadzenia polityki należytej staranności.

1.21. Elementy celów określonych w planie działania związane z handlem należy odzwierciedlić w nowym przeglądzie unijnej strategii handlowej. Umowy handlowe i międzynarodowe umowy inwestycyjne mogą pobudzać wdrażanie norm zarówno przez inwestorów, jak i rządy oraz zapewnić, aby było ono bardziej jednolite. Na inwestorów zagranicznych należy nałożyć wymóg, aby dochowali należytej staranności, zanim będą mogli skorzystać z międzynarodowej umowy inwestycyjnej. W ramach umów o wolnym handlu (FTA) należy promować najlepsze praktyki dotyczące uwzględniania kryteriów środowiskowych i społecznych w zamówieniach publicznych i w żaden sposób nie należy ograniczać ich stosowania.

1.22. Nowy główny urzędnik ds. egzekwowania przepisów handlowych (CTEO) musi mieć silniejsze instrumenty do egzekwowania zobowiązań w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju (TSD). Poddany reorganizacji panel ekspertów powinien być w stanie uruchomić przewidziany w umowie mechanizm rozstrzygania sporów między państwami, obejmujący możliwość zastosowania kar lub sankcji finansowych oraz środków zaradczych przysługujących stronie poszkodowanej⁽⁶⁾. Niezależny sekretariat ds. pracy i mechanizm skarg grupowych powinny stanowić uzupełnienie procesu egzekwowania rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju⁽⁷⁾. Konieczne jest znaczne wzmocnienie wpływu zaleceń wewnętrznych grup doradczych (DAG) na dochodzenia w sprawie naruszeń zobowiązań w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju. W ramach nowych podejść do sporów zbiorowych należy zbadać środki zaradcze wprowadzane wobec przedsiębiorstw, które nie przestrzegają przepisów, a ponadto przywrócić się systemowi zainspirowanemu unijnymi środkami antydumpingowymi, aby uwzględnić dumping socjalny.

1.23. Ponieważ największy nacisk na faktyczną ratyfikację standardów MOP można wyrzucić w trakcie negocjowania umowy i przed jej zawarciem, taki wymóg musi się znaleźć w podpisanej umowie. Należy rozszerzyć zakres klauzuli praw człowieka, tak aby obejmował podstawowe i aktualne konwencje MOP ratyfikowane przez wszystkie państwa

⁽⁶⁾ Zob. przypis 3.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 227 z 28.6.2018, s. 27.

członkowskie UE, zaś MOP powinna uczestniczyć w monitorowaniu wdrażania jej konwencji w ramach umów o wolnym handlu⁽⁸⁾. EKES proponuje powiązanie znoszenia cel ze skutecznym wdrażaniem rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju.

2. Kontekst

2.1. W niniejszej opinii rozpoznawczej niemiecka prezydencja UE zwróciła się do EKES-u o zaproponowanie szeregu inicjatyw mających na celu poprawę zrównoważoności oraz zapewnienie poszanowania praw człowieka i godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw. Prezydencja przedstawiła szczegółowy wykaz kwestii zgodnie z poniższymi punktami:

- w jaki sposób wypracować i wdrożyć europejski plan działania w celu realizacji kompleksowej i ambitnej strategii na rzecz godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw, zwłaszcza uwzględniając rolę dialogu społecznego i społeczeństwa obywatelskiego oraz zapewniając im wsparcie,
- jakie powinny być najważniejsze elementy europejskich przepisów dotyczących należytej staranności oraz w jaki sposób wzmocnić dostęp do skutecznych środków zaradczych dotyczących naruszeń praw człowieka w globalnych łańcuchach dostaw,
- w jaki sposób stworzyć równe warunki działania dla europejskich przedsiębiorstw, uwzględniając ich problemy i korzyści, a także jak przyczynić się odporności globalnych łańcuchów dostaw na kryzysy takie jak pandemia COVID-19,
- w jaki sposób przyczynić się do wspólnego wdrażania celów zrównoważonego rozwoju i Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka, np. dzięki minimalnym standardom w krajowych planach działania państw członkowskich,
- w jaki sposób wzmocnić propagowanie godnej pracy w zrównoważonych łańcuchach dostaw w polityce handlowej, badając w szczególności lepsze egzekwowanie rozdziałów dotyczących zrównoważonego rozwoju w umowach o wolnym handlu (FTA).

2.2. EKES wniósł już szereg istotnych uwag. W 2016 r. wezwał on Komisję, aby przyjęła „kompleksową i ambitną strategię w celu propagowania we wszystkich politykach wewnętrznych (dostęp do unijnych zamówień publicznych, etykietowanie itp.) i zewnętrznych (handel, rozwój, polityka sąsiedztwa itp.) zasad godnej pracy w światowych łańcuchach dostaw”. Komitet zalecił, aby uwzględnić „zarówno środki o charakterze ustawodawczym, jak i środki o charakterze nieustawodawczym, najlepsze praktyki, zachęty finansowe, dostęp do szkoleń oraz budowanie potencjału w zakresie dialogu społecznego i związków zawodowych”⁽⁹⁾.

2.3. W 2018 r. EKES wezwał Komisję „do wykazania się bardziej ambitnym podejściem, zwłaszcza w odniesieniu do wzmocnienia skutecznej wykonalności zobowiązań podjętych w rozdziałach dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju”⁽¹⁰⁾ oraz podkreślił pilność ratyfikacji konwencji MOP dotyczących podstawowych norm przed zawarciem porozumienia handlowego. Jeżeli chodzi o wzmacnianie postanowień dotyczących pracy, EKES zalecił, by rozpatrzyć zwłaszcza ustanowienie niezależnego sekretariatu ds. pracy i mechanizmu skarg grupowych.

2.4. W 2019 r. EKES wezwał instytucje europejskie do wspierania procesu przygotowywania wiążącego traktatu ONZ i uczestnictwa w negocjacjach, popierając niezbędną zawartość wiążącego traktatu⁽¹¹⁾.

2.5. Komisja Prawna Parlamentu Europejskiego wezwała niedawno EKES do przedstawienia opinii na temat *należytej staranności i rozliczalności korporacji*⁽¹²⁾. W kilku rezolucjach Parlament Europejski wezwał do opracowywania wiążących przepisów dotyczących należytej staranności oraz do innych inicjatyw mających na celu zapewnienie poszanowania praw człowieka w działalności gospodarczej i globalnych łańcuchach dostaw.

2.6. Rada UE podkreśliła znaczenie skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla ofiar naruszeń praw człowieka w ramach wdrażania należytej staranności, uznając poszanowanie przez przedsiębiorstwa praw człowieka za „niezbędne dla zrównoważonego rozwoju i osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju”⁽¹³⁾. Na zakończenie dodała, że prowadzenie działalności biznesowej w sposób odpowiedzialny może wygenerować w ostatecznym rozrachunku przewagę konkurencyjną⁽¹⁴⁾.

⁽⁸⁾ Opinia EKES-u „Wdrażanie umów o wolnym handlu – 1 stycznia 2018 r. – 31 grudnia 2018 r.” (REX/525, lipiec 2020 r.), (jeszcze nieopublikowana w Dz.U.).

⁽⁹⁾ Zob. przypis 3.

⁽¹⁰⁾ Zob. przypis 7.

⁽¹¹⁾ Zob. przypis 2.

⁽¹²⁾ Zob. przypis 5.

⁽¹³⁾ Konkluzje Rady (10254/16) z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie biznesu i praw człowieka.

⁽¹⁴⁾ Konkluzje Rady (8833/16) z dnia 12 maja 2016 r. w sprawie UE i odpowiedzialnych globalnych łańcuchów wartości.

2.7. W kwietniu 2020 r. po przedstawieniu badania DG ds. Sprawiedliwości i Konsumentów (DG JUST) komisarz europejski Didier Reynders zobowiązał się do przedłożenia wiążącej międzysektorowej inicjatywy prawnej dotyczącej należytej staranności w odniesieniu do praw człowieka oraz odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej i obejmującej łańcuchy dostaw przedsiębiorstw, w tym odpowiedzialność i sankcje, która to inicjatywa będzie opierać się na szerokiej definicji praw człowieka uwzględniającej także prawa pracownicze i związkowe⁽¹⁵⁾.

3. Globalne łańcuchy dostaw: *status quo* i skutki kryzysu związanego z COVID-19

3.1. Operacje w globalnych łańcuchach dostaw odgrywają kluczową rolę w działalności gospodarczej na całym świecie oraz w światowym handlu. Wielonarodowe przedsiębiorstwa oraz ich łańcuchy dostaw zatrudniają setki milionów pracowników; sieci te odpowiadają za 80 % światowego handlu⁽¹⁶⁾. Zgodnie z danymi MOP z 2013 r. 453 mln lub ponad jedna piąta miejsc pracy była związana z globalnymi łańcuchami dostaw; jest to wzrost o 53 % w ostatnim dziesięcioleciu⁽¹⁷⁾. Technologia cyfrowa, zarządzanie środowiskiem i zarządzanie społecznym oraz tendencje związane ze zrównoważonym rozwojem będą miały wielowymiarowe skutki w nadchodzącej dekadzie transformacji międzynarodowej produkcji⁽¹⁸⁾.

3.2. „Handel międzynarodowy jest motorem wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu i ograniczaniu ubóstwa oraz przyczynia się do promowania zrównoważonego rozwoju⁽¹⁹⁾”. Ze względu na ograniczenia dotyczące światowego handlu i inwestycji w globalne łańcuchy dostaw wynikające z kryzysu związanego z COVID, a także z powodu już spowolnionego tempa zmniejszania ubóstwa przed kryzysem, istnieje pilna potrzeba zintensyfikowania reform, zwiększenia inwestycji i promowania zrównoważonego handlu i globalnych łańcuchów dostaw. Dane dostarczane przez organizacje i agencje międzynarodowe oraz banki rozwoju jeszcze bardziej wskazują na to, że handel odegrał kluczową rolę w ograniczaniu ubóstwa oraz że dalsza integracja krajów rozwijających się z otwartą gospodarką światową będzie miała zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia celu, jakim jest likwidacja skrajnego ubóstwa do 2030 r. Na przykład rozwój rynków wiejskich i ich uczciwa integracja z rynkami światowymi mogą stać się coraz ważniejszym źródłem dochodów ubogiej ludności wiejskiej. Dalsze dowody wskazują na znaczenie godnych i produktywnych miejsc pracy, zrównoważonych przedsiębiorstw i transformacji gospodarczej w ograniczaniu ubóstwa.

3.3. Globalne łańcuchy dostaw są „złożone, zróżnicowane i rozdrobnione”, a niektóre przedsiębiorstwa wielonarodowe mają ponad 100 tys. bezpośrednich dostawców. Zarówno korzystanie z możliwości, jak i ponoszenie ryzyka należy do nich. Globalne łańcuchy dostaw przyczyniły się do wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy i przedsiębiorczości, a mogą przyczynić się także do przejścia z gospodarki nieformalnej na gospodarkę formalną⁽²⁰⁾, co jest korzystne dla krajów rozwijających się. W związku z rozwojem światowego handlu i inwestycji, który ma miejsce dzięki globalnym łańcuchom dostaw, a także dzięki outsourcingowi i transgranicznej koordynacji globalnej produkcji przez wiodące przedsiębiorstwa, operacje biznesowe znacząco wpływają na społeczeństwa⁽²¹⁾.

3.4. Długość łańcuchów dostaw oraz czas trwania stosunków z dostawcami to wieloaspektowe wybory biznesowe opierające się na najbardziej interesujących relacjach biznesowych, bliskości rynków konsumenckich, logistyce, umiejętnościach itp.; Systematyczne zlecenie na zewnątrz jest jednak także produktem ubocznym wynikającym z czynników napędzających konkurencję i gospodarkę w modelu biznesowym, w którym globalne łańcuchy dostaw zbyt często są skoncentrowane wokół najniższego kosztu. Ponadto dążenie przedsiębiorstw do osiągnięcia tej efektywności kosztowej pracy niekoniecznie przekłada się na korzyści dla gospodarek, pracowników, zainteresowanych stron i ogółu społeczeństwa.

3.5. Na bieżące ramy dotyczące działalności gospodarczych i praw człowieka składają się głównie niewiążące instrumenty. W operacjach przedsiębiorstw, z uwzględnieniem przedsiębiorstw wielonarodowych oraz ich łańcuchów dostaw i podwykonawców, w dalszym ciągu dochodzi do naruszeń praw człowieka, w tym praw pracowniczych i związkowych. Ponadto trudno jest śledzić ich negatywne skutki. W prawie Unii istnieją już specjalne ramy odpowiedzialności dotyczące łańcuchów podwykonawców; wprowadzono je na przykład w przepisach dotyczących zamówień publicznych, delegowania pracowników oraz migracji.

3.6. Kryzys związany z COVID-19 ujawnił niepokojącą niestabilność i znaczące ryzyko związane z bardzo rozdrobnionymi i niezróżnicowanymi łańcuchami dostaw oraz uwidocznił niepewną sytuację pracowników, dzięki którym łańcuchy te funkcjonują. Zakrojone na szeroką skalę zakłócenia ujawniły konieczność zwiększenia wiarygodności

⁽¹⁵⁾ Przemówienie komisarza Didiera Reyndersa podczas seminarium internetowego na temat należytej staranności zorganizowanego przez grupę roboczą Parlamentu Europejskiego ds. odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej dnia 29 kwietnia 2020 r.

⁽¹⁶⁾ UNCTAD, World Investment Report 2013 [Światowy Raport Inwestycyjny 2013].

⁽¹⁷⁾ Sprawozdanie MOP pt.: *World Employment and Social Outlook [Światowa perspektywa zatrudnienia i perspektywa społeczna]*, 2015 r.

⁽¹⁸⁾ UNCTAD, World Investment Report 2020 [Światowy Raport Inwestycyjny 2020].

⁽¹⁹⁾ Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, s. 68.

⁽²⁰⁾ Zob. przypis 1.

⁽²¹⁾ Zob. przypis 3.

i odporności globalnych łańcuchów dostaw, zwłaszcza w kluczowych regionach i sektorach, zarówno w ramach rynku wewnętrznego UE, jak i z rządami państw trzecich.

3.7. EKES proponuje gromadzenie i analizowanie większej ilości danych na temat zagrożonych łańcuchów dostaw, zwłaszcza pod kątem ryzyka zakłóceń działalności gospodarczej i wykrywania naruszeń praw człowieka. Coroczne sprawozdanie z realizacji umowy o wolnym handlu może posłużyć jako platforma regularnego informowania.

3.8. Sekretarz Generalny ONZ António Guterres stwierdził, że pandemia COVID-19 jest stanem zagrożenia zdrowia publicznego, który przeradza się w kryzys gospodarczy i społeczny oraz „kryzys humanitarny, który szybko staje się kryzysem praw człowieka”⁽²²⁾. „Społeczeństwo obywatelskie ujawniło niezdolność wielu rządów, jeżeli chodzi o ochronę ich obywateli, a także niepowodzenie wielu przedsiębiorstw, jeżeli chodzi o poszanowanie praw człowieka zgodnie z Wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka. Pracowników rutynowo zmusza się do pracy bez odpowiedniego sprzętu, który by ich chronił przed zarażaniem się; odmawia się im płatnego zwolnienia chorobowego, kiedy zachorują lub muszą poddać się samoizolacji; zwalnia się ich bez wypowiedzenia ani wynagrodzenia”⁽²³⁾. Podkreślono między innymi zagrożenia odnoszące się do istnienia zjawiska pracy przymusowej w przedsiębiorstwach działających w łańcuchach dostaw w zakresie produkcji rękawiczek i innych środków ochrony indywidualnej nabywanych w Europie i USA⁽²⁴⁾.

3.9. Grupa robocza ONZ ds. biznesu i praw człowieka uznała w znaczącym oświadczeniu konieczność przyjęcia w walce z COVID-19 „zrównoważonej i ukierunkowanej na człowieka ścieżki”. Walka ta „nie może skutkować obniżeniem standardów ani nawet być wykorzystywana przez rządy i podmioty gospodarcze jako pretekst do obchodzenia międzynarodowych zobowiązań dotyczących praw człowieka”. Czynienie rzeczywistych postępów w zakresie wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka „przygotuje nas lepiej na kolejny kryzys, w szczególności wtedy, gdy wspólnie skoncentrujemy się na kryzysie klimatycznym i innych wyzwaniach z zakresu praw człowieka wynikających z niesprawiedliwości i pogłębiających się nierówności”⁽²⁵⁾.

3.10. EKES wezwał do oparcia ożywienia przepływów handlowych na silnych zobowiązaniach dotyczących norm społecznych i standardów pracy oraz ich skutecznym egzekwowaniu. Zakłócenie procesów dostaw i produkcji ukazało znaczenie wdrożenia i skutecznego egzekwowania środków bezpieczeństwa i higieny pracy oraz zapewnienia bezpieczeństwa i zdrowia pracownikom, aby umożliwić realizację dostaw towarów i usług na świecie. Ratyfikacja, wdrożenie i egzekwowanie głównych konwencji MOP dotyczących wolności zrzeszania się i rokowań zbiorowych, a także wszystkich podstawowych i aktualnych konwencji MOP, stanowi kluczowy element służący zapewnieniu bezpiecznych i godnych warunków pracy⁽²⁶⁾.

4. Punkt wyjścia: główne istniejące międzynarodowe instrumenty i definicje

4.1. Istnieje kilka międzynarodowych instrumentów dotyczących ponadnarodowych łańcuchów dostaw. Instrumenty te obejmują definicje odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, mechanizmy należytej staranności oraz obowiązki przedsiębiorstw, jeżeli chodzi o ich łańcuchy dostaw, a także rolę, obowiązki i zobowiązania państw w celu zapewnienia poszanowania praw człowieka, w tym skutecznego zapobiegania ich łamaniu, kontroli, środków zaradczych i sankcji.

4.2. **17 celów zrównoważonego rozwoju** stanowi rdzeń Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030. Organizacja globalnych łańcuchów dostaw oraz rola sektora prywatnego są kluczowe dla propagowania oraz osiągnięcia celów i założeń, w tym celów takich jak „zrównoważony wzrost gospodarczy i produktywny zatrudnienie (cel 8), budowanie zrównoważonego modelu przemysłu, który sprzyja włączeniu społecznemu (cel 9), zmniejszenie nierówności (cel 10), zapewnienie zrównoważonej konsumpcji i produkcji (cel 12) oraz wzmocnienie partnerstw na rzecz zrównoważonego rozwoju (cel 17)”. Cele zrównoważonego rozwoju 9 i 12 koncentrują się w szczególności na łańcuchach dostaw, natomiast cel 17 – na postawie przedsiębiorstw.

4.3. W „Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka” z 2011 r. podkreślono, że państwa „mają obowiązek zapewnić ochronę przed naruszeniem praw człowieka na swoim terytorium i/lub na obszarze objętym ich jurysdykcją” oraz „powinny jasno przedstawić swoje oczekiwania, że wszystkie przedsiębiorstwa mające siedzibę na ich terytorium i/lub na obszarze objętym ich jurysdykcją będą szanować prawa człowieka we wszystkich swoich działaniach”. Od przedsiębiorstw wymaga się, aby „szanowały prawa człowieka. Oznacza to, że powinny unikać naruszania praw człowieka oraz przeciwdziałać negatywnym skutkom wpływu na realizację praw człowieka, do których się przyczyniły”

⁽²²⁾ António Guterres, *We are all in this Together: Human Rights and COVID-19 Response and Recovery* [Jesteśmy w tym razem. Prawa człowieka a reagowanie na COVID-19 i odbudowa gospodarki], kwiecień 2020 r.

⁽²³⁾ *What are the avenues for corporate liability for COVID-19-related human rights abuses?* [Sposoby egzekwowania odpowiedzialności korporacyjnej za naruszenia praw człowieka w związku z COVID-19], Business & Human Rights Resource Centre, 16 czerwca 2020 r.

⁽²⁴⁾ Malaysia: Medical glove manufacturers see surge in orders due to COVID-19, amid forced labour concerns [Malezja: Producenci rękawic do badań obserwują gwałtowny wzrost zamówień z powodu COVID-19 pomimo obaw związanych z pracą przymusową], Business & Human Rights Resource Centre.

⁽²⁵⁾ Oświadczenie grupy roboczej ONZ ds. biznesu i praw człowieka, *Ensuring that business respects human rights during the COVID-19 crisis and beyond: The relevance of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights* [Zapewnienie poszanowania praw człowieka w sektorze biznesu podczas kryzysu związanego z COVID-19 oraz po jego ustaniu. Znaczenie wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka].

⁽²⁶⁾ Zob. przypis 8.

i aby „podejmowały działania mające na celu zapobieżenie negatywnemu wpływowi na prawa człowieka powiązanemu bezpośrednio z ich działalnością, produktami lub usługami poprzez ich relacje biznesowe lub łagodziły taki wpływ, nawet jeśli one same nie przyczyniły się do niego”. „Przedsiębiorstwa powinny mieć politykę i procedury”, obejmujące „proces należytej staranności w zakresie praw człowieka, mający na celu zidentyfikowanie możliwego negatywnego wpływu na prawa człowieka, zapobieganie i łagodzenie go, oraz rozliczenie się z tego, w jaki sposób przedsiębiorstwo stara się rozwiązać problem swojego negatywnego wpływu na prawa człowieka” oraz „rozwiązania umożliwiające działania zaradcze w przypadku negatywnego wpływu na prawa człowieka, spowodowanego przez firmę lub do którego powstania firma się przyczynia”. Zgodnie z komentarzami do „Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka”, jeśli miał miejsce negatywny wpływ na realizację praw człowieka, którego przedsiębiorstwo nie spowodowało ani do którego się nie przyczyniło, ale który jest bezpośrednio związany z jego działalnością, produktami lub usługami poprzez relacje biznesowe, odpowiedzialność za poszanowanie praw człowieka nie wymaga, by przedsiębiorstwo samo przeprowadziło działania naprawcze, chociaż może wziąć w nich udział⁽²⁷⁾. Ponadto w komentarzach tych stwierdza się, że „przedsiębiorstwa, które dochowały należytej staranności w zakresie praw człowieka, nie powinny jednak zakładać, że fakt ten sam z siebie, automatycznie i w pełni zwolni je z odpowiedzialności za spowodowanie lub przyczynienie się do naruszenia praw człowieka”⁽²⁸⁾. Podkreśla się w nich, że rola zamówień publicznych w propagowaniu poszanowania dla praw człowieka oraz możliwość odpowiedzialnego zakończenia stosunków jako środek ostateczny mają kluczowe znaczenie w zarządzaniu łańcuchem dostaw.

4.4. Kilka **instrumentów oraz inicjatyw MOP** dotyczy łańcuchów dostaw i godnej pracy, w tym obowiązków państw członkowskich i przedsiębiorstw. Koncepcja **godnej pracy** sformułowana przez MOP obejmuje cztery cele strategiczne:

- wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy, rozwijania umiejętności i zrównoważonych źródeł utrzymania,
- gwarantowanie praw pracowniczych, w szczególności dla pracowników ubogich i znajdujących się w trudnej sytuacji,
- rozszerzenie ochrony socjalnej dla kobiet i mężczyzn w celu zapewnienia odpowiedniej rekompensaty w przypadku utraty dochodu lub jego zmniejszenia oraz dostępu do właściwej opieki zdrowotnej,
- promowanie dialogu społecznego poprzez włączanie węg silnych i niezależnych organizacji pracowników i pracodawców.

4.5. **Rezolucja MOP w sprawie godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw z 2016 r.** obejmuje rolę rządów dotyczącą wymagania od przedsiębiorstw wdrażania procesów należytej staranności w ich łańcuchach dostaw, zapewniania poszanowania praw człowieka oraz promowania odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, w tym za pośrednictwem polityk w zakresie zamówień publicznych.

4.6. Na podstawie Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka i określonego w nich procesu należytej staranności w **Trójstronnej deklaracji zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej** wyjaśniono, że „powinno się brać pod uwagę zasadniczą rolę wolności zrzeszania się i prowadzenia rokowań zbiorowych oraz stosunki przemysłowe i dialog społeczny jako nieustający proces”.

4.7. **Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych**, obowiązkowe w krajach członkowskich OECD, obejmują szczegółowe wytyczne w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz zalecenie należytej staranności opartej na analizie ryzyka, a także wymaganie, by państwa ustanawiały krajowe punkty kontaktowe w celu propagowania zgodności z wytycznymi, w tym zwiększania świadomości i przyjmowania skarg w przypadku braku zgodności z wytycznymi. EKES wezwał wcześniej państwa członkowskie do zapewnienia, aby krajowe punkty kontaktowe były „niezależne i ustrukturyzowane w taki sposób, by angażować partnerów społecznych jako członków krajowych punktów kontaktowych lub komitetu nadzorczego KPK. Należy zapewnić im odpowiednie szkolenia, personel i fundusze”⁽²⁹⁾. Jeśli chodzi o łańcuchy dostaw, przedsiębiorstwa powinny „starać się zapobiegać niekorzystnym skutkom lub je łagodzić, jeżeli się do nich nie przyczyniły, lecz jeżeli są one jednak bezpośrednio związane z ich działalnością,

⁽²⁷⁾ Zasada 22 „Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka”, komentarz.

⁽²⁸⁾ Zasada 17 „Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka”, komentarz.

⁽²⁹⁾ Zob. przypis 7.

produktami lub usługami w wyniku relacji biznesowych. Celem nie jest przerzucenie odpowiedzialności z podmiotu wywierającego niekorzystny wpływ na podmiot, z którym łączą go relacje biznesowe”⁽³⁰⁾. „Jeśli chodzi o łańcuch dostaw, jeżeli przedsiębiorstwo stwierdzi ryzyko spowodowania niekorzystnych skutków, powinno podjąć niezbędne kroki w celu ich zaprzestania lub zapobieżenia im. Jeżeli przedsiębiorstwo stwierdzi ryzyko przyczynienia się do niekorzystnych skutków, powinno podjąć niezbędne kroki w celu zaprzestania swojego udziału lub zapobieżenia mu oraz wykorzystać swą siłę oddziaływania do jak największego złagodzenia wszelkich pozostałych skutków”⁽³¹⁾. W każdym razie pozostaje to bez uszczerbku dla ustanowionej przez UE lub państwa odpowiedzialności przedsiębiorstw za naruszenia praw człowieka i inne negatywne skutki wynikające z ich działalności, łańcuchów dostaw i podwykonawstwa, w tym za naruszenia wymogów należytej staranności.

5. Wyrównywanie warunków działania dla europejskich przedsiębiorstw

5.1. Wiele przedsiębiorstw zobowiązuje się do prowadzenia indywidualnych inicjatyw i angażuje się w takie indywidualne inicjatywy, które doprowadziły do zmian zachowania w kierunku poszanowania praw człowieka w ramach ich własnej działalności gospodarczej. Inicjatywy sektorowe obejmują: amfori, Together for Sustainability, Chemie³ oraz Bettercoal. Przedsiębiorstwa europejskie cieszą się poza Europą dobrą reputacją, jeżeli chodzi o ich zobowiązania i wkład w zrównoważony rozwój dzięki ich obecności na poziomie lokalnym. Dobrowolne środki nie przyczyniły się jednak do koniecznej pełnej zmiany postaw⁽³²⁾.

5.2. W niedawnym badaniu⁽³³⁾ przeprowadzonym przez DG ds. Sprawiedliwości i Konsumentów przedstawiono skuteczną i kompleksową analizę *status quo*, w której „tylko jedna trzecia respondentów biznesowych” wskazała przedsiębiorstwa stosujące zasadę należytej staranności, jeżeli chodzi o prawa człowieka i wpływ na środowisko, a większość z tych przedsiębiorstw stanowi dostawców pierwszego rzędu. W badaniu tym podkreśla się potrzebę stworzenia wiążących europejskich przepisów międzysektorowych w zakresie należytej staranności w odniesieniu do praw człowieka i odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej. Obecny kryzys dodatkowo zwiększył poparcie dla tego działania.

5.3. Biorąc pod uwagę znaczące doświadczenia europejskich przedsiębiorstw w zakresie wdrażania skutecznych i ambitnych polityk dotyczących należytej staranności, często na podstawie porozumień zawieranych ze związkami zawodowymi, europejskie przedsiębiorstwa rzeczywiście odniosłyby korzyści z wyrównania warunków działania i uczciwej konkurencji w oparciu o wspólne minimalne normy mające zastosowanie także do przedsiębiorstw ustanowionych w państwach trzecich i działających w UE. Dobra reputacja „marki UE”, jeżeli chodzi o prowadzenie działalności gospodarczej, opiera się także na jej wysokich standardach w otoczeniu regulacyjnym.

5.4. W prawie Unii istnieje wiele przepisów, które odnoszą się do zarządzania łańcuchami dostaw oraz poszanowania praw człowieka i godnej pracy, zwłaszcza dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE⁽³⁴⁾ w sprawie sprawozdawczości niefinansowej dotycząca sprawozdawczości większych przedsiębiorstw interesu publicznego w zakresie skutków ich działalności i ryzyka, jakie wiąże się z tą działalnością, a także ich polityk, jeżeli istnieją, w celu ograniczenia tych skutków, uwzględniając procesy należytej staranności. Jeżeli chodzi o konkretne sektory, w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 995/2010⁽³⁵⁾ w sprawie drewna oraz w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/821⁽³⁶⁾ w sprawie minerałów z regionów ogarniętych konfliktami ustanowiono wymogi w zakresie należytej staranności dotyczące łańcuchów dostaw przedsiębiorstw.

5.5. W różnych przepisach krajowych wprowadzono w ostatnim czasie zasadę należytej staranności; w szczególności mowa tu o francuskiej ustawie dotyczącej obowiązku zachowania czujności⁽³⁷⁾. W ustawie tej zapewniono ambitne krajowe ramy prawne wymagające od dużych przedsiębiorstw określenia, opublikowania i wdrożenia planu zachowania czujności w celu identyfikowania naruszeń praw człowieka i negatywnego wpływu na środowisko oraz zapobiegania takim naruszeniom i temu negatywnemu wpływowi na środowisko w ich własnej działalności, w działalności przedsiębiorstw, które bezpośrednio lub pośrednio kontrolują, a także w działalności podwykonawców i dostawców, z którymi przedsiębiorstwa te utrzymują „ugruntowane relacje biznesowe”. Przepisy te obejmują ramy odpowiedzialności, zgodnie z którymi przedsiębiorstwa ponoszą odpowiedzialność, kiedy naruszenie ich obowiązków w zakresie należytej staranności skutkuje szkodą lub naruszeniem praw człowieka.

5.6. Istniejące rozdrobnione ramy prawne wpływają negatywnie na przedsiębiorstwa, które następnie muszą stosować się do różnych zbiorów przepisów. Przedsiębiorstwa te cierpią z powodu nieuczciwej konkurencji, braku pewności prawa i kosztów administracyjnych, których należałoby unikać. Coraz więcej przedsiębiorstw oraz inwestorów wzywa zatem do opracowania obowiązkowych instrumentów należytej staranności⁽³⁸⁾.

⁽³⁰⁾ Wytyczne OECD, część II, pkt A.12.

⁽³¹⁾ Wytyczne OECD, część II, komentarze 18 i 19.

⁽³²⁾ Zob. przypis 15.

⁽³³⁾ *Study on due diligence requirements through the supply chain* [Badanie dotyczące wymogów w zakresie należytej staranności w łańcuchach dostaw], 2020 r.

⁽³⁴⁾ Dz.U. L 330 z 15.11.2014, s. 1.

⁽³⁵⁾ Dz.U. L 295 z 12.11.2010, s. 23.

⁽³⁶⁾ Dz.U. L 130 z 19.5.2017, s. 1.

⁽³⁷⁾ Francuska ustawa nr 2017-399 z dnia 27 marca 2017 r. o należytej staranności jednostek dominujących i przedsiębiorstw zlecających.

⁽³⁸⁾ Wezwanie inwestorów odpowiadających za 1,3 bln USD oraz Wykaz przedsiębiorstw z publicznymi oświadczeniami i potwierdzeniami, Business & Human Rights Resource Centre, 2019 r.

5.7. Ponadto w ramach *status quo* nie nagradza się odpowiedzialnych przedsiębiorstw z powodu braku wspólnych minimalnych wymogów, porównywalnych procesów, odpowiednich zachęć ze strony organów publicznych, skutecznego egzekwowania istniejących przepisów oraz świadomości wśród inwestorów, zainteresowanych stron i konsumentów.

6. Europejski plan działania dotyczący praw człowieka i godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw

6.1. Tworzenie skutecznych ram regulacyjnych

6.1.1. Godna praca, poszanowanie praw człowieka i zrównoważoność w globalnych łańcuchach wartości i łańcuchach dostaw to istotne priorytety w programach politycznych instytucji światowych, europejskich i krajowych, a ich znaczenie dla środowiska biznesu jest coraz większe. Osiągnięcie tych celów oraz propagowanie globalnych i unijnych celów społecznych i środowiskowych oraz uczciwej konkurencji między podmiotami gospodarczymi, a także wspieranie europejskich przedsiębiorstw wymagają jednak pilnego opracowania skuteczniejszych i spójniejszych ram regulacyjnych.

6.1.2. Opierając się na inicjatywach podjętych już przez wiele europejskich przedsiębiorstw oraz potwierdzając ich pozycję światowych liderów w tym obszarze, należy koniecznie opracować ambitną, kompleksową i przekrojową strategię, która skutecznie połączy inicjatywy i wypełni wykryte luki. „Dobrowolne i wiążące środki wcale się wzajemnie nie wykluczają, lecz muszą się uzupełniać”⁽³⁹⁾.

6.1.3. Należy opracować europejski plan działania jako **ogólne ramy dla inicjatyw ustawodawczych i nieustawodawczych dotyczących praw człowieka, godnej pracy oraz zrównoważoności** w działalności przedsiębiorstw i łańcuchach dostaw. Należy uznać w nim zasadnicze, odmienne i uzupełniające się role poszczególnych podmiotów, w szczególności instytucji europejskich, państw członkowskich, organów międzynarodowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych i zainteresowanych stron. Aby zapewnić jego powodzenie, wszystkie podmioty muszą być w pełni zaangażowane w osiąganie celów planu działania, który należy opracować na podstawie dialogu społecznego i podejścia opartego na porozumieniu wielu zainteresowanych stron.

6.1.4. **Głównymi celami** powinno być: promowanie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, zapewnienie poszanowania praw człowieka oraz społecznych i środowiskowych celów UE w ramach działalności gospodarczej i łańcuchów dostaw, wspieranie przedsiębiorstw oraz MŚP w przyjmowaniu podejścia opartego na odpowiedzialnym prowadzeniu działalności gospodarczej oraz zapewnienie przedsiębiorstwom równych warunków działania. Podejście zapobiegawcze polegające na obowiązkowym zachowaniu należytej staranności powinno skutkować mniejszą liczbą przypadków naruszeń praw człowieka. Gdyby wszystkie przedsiębiorstwa musiały przestrzegać tych samych podstawowych przepisów, konsumenci mieliby dostęp do porównywalnych procesów.

6.1.5. **Szeroka definicja powinna uwzględniać prawa człowieka**, w tym prawa pracownicze i związkowe, oraz **opierać się na szeregu międzynarodowych instrumentów**⁽⁴⁰⁾, w szczególności na konwencjach MOP. Do tych praw należą, między innymi, wolność zrzeszania się oraz prawo do rokowań i działań zbiorowych, informacji, konsultacji i uczestnictwa, godne warunki pracy, bezpieczeństwo i higiena pracy, sprawiedliwe wynagrodzenia, zabezpieczenie społeczne. W zwalczaniu zjawiska pracy dzieci i pracy przymusowej za przyjętym przez Komisję „podejściem zerowej tolerancji wobec pracy dzieci” muszą iść skuteczne i ambitne działania. Plan działania powinien również obejmować szerszy zakres odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności skutki społeczne i wpływ na środowisko, ład korporacyjny, zwalczanie korupcji, sprawiedliwą politykę podatkową i transparentność podatkową. Aby podjąć konkretne kroki w kierunku osiągnięcia zrównoważonych łańcuchów dostaw, istotne jest wdrożenie konkretnych środków na szczeblu lokalnym, gdzie przedsiębiorstwa, prowadząc działalność poza UE, muszą oceniać lokalne przepisy i umowy. Skoro to rządy, głównie poprzez kontrole, realizują istotne zadanie egzekwowania przepisów prawa pracy, muszą one – zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym – rzetelnie wywiązywać się z tych obowiązków⁽⁴¹⁾.

6.1.6. Podstawowe znaczenie ma koordynacja między szczeblem unijnym i krajowym. **Krajowe plany działania należy opracowywać we współpracy z krajowymi partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim.** Powinny one być ściśle powiązane z krajowymi planami adaptacji na rzecz wdrożenia Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz uznawać rolę wytycznych OECD i KPK. Krajowe punkty kontaktowe powinny być „niezależne i ustrukturyzowane w taki sposób, by angażować partnerów społecznych jako członków krajowych punktów

⁽³⁹⁾ Zob. przypis 4.

⁽⁴⁰⁾ W tym Międzynarodowa karta praw człowieka, a także europejska konwencja praw człowieka i Europejska karta społeczna. Podstawą powinny być Traktaty UE i Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, a także krajowe instrumenty i przepisy dotyczące praw człowieka.

⁽⁴¹⁾ Zob. przypis 7.

kontaktowych lub komitetu nadzorczego KPK. Należy zapewnić im odpowiednie szkolenia, personel i fundusze”⁽⁴²⁾. Europejski plan działania mógłby również obejmować minimalne normy w różnych obszarach, aby zapewnić pełne i skuteczne wdrożenie odpowiednich instrumentów międzynarodowych na szczeblu krajowym. Na szczeblu Komisji konieczna jest spójność i koordynacja między poszczególnymi obszarami polityki i właściwymi dyrekcjami generalnymi, mianowicie między dyrekcjami ds. sprawiedliwości, finansów lub zatrudnienia i ESDZ.

6.2. Opracowywanie wiążących europejskich przepisów dotyczących należytej staranności

6.2.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że Komisja stosuje się do jego zalecenia⁽⁴³⁾, aby zaproponować przepisy UE w tej dziedzinie, i wzywa, by głównym celem europejskiego planu działania było stworzenie **wiążącej międzysektorowej inicjatywy ustawodawczej dotyczącej należytej staranności w odniesieniu do praw człowieka i odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej**. Inicjatywa ta powinna uwzględniać wyniki badania zleconego przez DG JUST i być zgodna z zobowiązaniem podjętym przez komisarza UE Didiera Reyndersa.

6.2.2. Aby uniknąć nieuczciwej konkurencji i nierównych warunków działania, inicjatywa powinna uwzględniać wszystkie przedsiębiorstwa z siedzibą w UE lub prowadzące działalność na jej obszarze oraz ich działalność, w tym całe ich łańcuchy dostaw i podwykonawstwa, również w sektorze publicznym, oraz odpowiadać na szczególne potrzeby i ograniczenia MŚP. Jest to zgodne z podejściem przedstawionym w Wytocznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka obejmującym „wszystkie przedsiębiorstwa, bez względu na ich wielkość, branżę, kontekst działalności, własność i strukturę”⁽⁴⁴⁾. Przedsiębiorstwa powinny spełniać wysokie standardy odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie praw człowieka, wpływu na środowisko i skutków społecznych, ładu korporacyjnego, zwalczania korupcji i sprawiedliwego opodatkowania.

6.2.3. W oparciu o **główne etapy procesów należytej staranności** określone w odpowiednich instrumentach ONZ, MOP i OECD przedsiębiorstwa powinny mieć obowiązek opisanie i oceny faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków, podejmowania działań na podstawie ustaleń (zaprzestanie działalności powodującej negatywne skutki), opracowania i wdrożenia planu dotyczącego należytej staranności, aby zapobiec wszelkim potencjalnym zagrożeniom i urzeczywistnieniu się negatywnych skutków, ustanowienia mechanizmu wczesnego ostrzegania, weryfikowania i monitorowania w sposób skuteczny i przejrzysty procesu wdrażania planów dotyczących należytej staranności oraz składania sprawozdań z ich wdrażania. Proces należytej staranności, w drodze którego przedsiębiorstwa wywiązują się ze swoich obowiązków, powinien być proporcjonalny do skali potencjalnych oddziaływań oraz ich kontekstu operacyjnego.

6.2.4. Ten instrument prawny powinien opierać się na podejściu zapobiegawczym, lecz jednocześnie zapewniać **skuteczne środki zaradcze i dostęp do wymiaru sprawiedliwości** dla ofiar i ich przedstawicieli, w tym dla związków zawodowych i obrońców praw człowieka. Kluczowe znaczenie ma publiczne monitorowanie przedsiębiorstw pod kątem wywiązywania się ze spoczywających na nich obowiązków oraz wyciągnięcie konsekwencji prawnych w przypadku ich niedopełnienia. Szczególne cechy tego instrumentu, w tym odpowiedzialność przedsiębiorstw, zostaną omówione w odrębnej opinii EKES-u⁽⁴⁵⁾. Żadna inicjatywa UE w tym obszarze nie powinna jednak naruszać ani ograniczać działania mechanizmów odpowiedzialności solidarnej ani innych ram odpowiedzialności na szczeblu międzynarodowym, europejskim czy krajowym.

6.3. Kluczowa rola partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego

6.3.1. Dialog społeczny powinien być kluczowym elementem należytej staranności oraz odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, zapewniać poszanowanie praw człowieka w działalności przedsiębiorstw oraz w łańcuchach dostaw i podwykonawstwa. W każdym planie działania i każdej inicjatywie ustawodawczej należy uwzględniać wartość dialogu, rokowań zbiorowych oraz poszanowanie przysługujących pracownikom praw do informacji i konsultacji. W badaniu przeprowadzonym przez DG JUST niestety nie odniesiono się do tych kwestii.

6.3.2. Przedsiębiorstwa i związki zawodowe mają możliwość negocjacji – na odpowiednim szczeblu – umów określających konkretne wykonywanie obowiązków uwzględnionych w dyrektywie. Uwidacznia to dobre praktyki oraz pozytywny wpływ szeregu obowiązujących umów na procesy należytej staranności. Ponadto przedstawicielom pracowników należy przekazywać informacje na temat opracowywania planu dotyczącego należytej staranności i jego wdrażania oraz umożliwić im zajęcie stanowiska w tej sprawie.

6.3.3. **Europejski międzysektorowy i sektorowy dialog społeczny** powinien przyczynić się do usprawnień w tym zakresie poprzez uwzględnianie wspólnych inicjatyw i projektów, wytycznych, budowania zdolności i umów.

⁽⁴²⁾ Zob. przypis 7.

⁽⁴³⁾ Zob. przypis 4.

⁽⁴⁴⁾ Wytoczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, p. 14.

⁽⁴⁵⁾ Zob. przypis 5.

6.3.4. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że inicjatywy oparte na dialogu społecznym mogą w znacznym stopniu przyczynić się do zapewnienia godnej pracy w globalnym łańcuchu dostaw. W maju 2013 r. podpisano Porozumienie w sprawie bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa budynków w Bangladeszu, tj. prawnie wiążącą umowę zawartą przez ponad dwieście – głównie europejskich – marek odzieżowych i sprzedawców detalicznych artykułów odzieżowych oraz dwa ogólnosiwiatowe związki zawodowe – IndustriALL i UNI Global Union – jak również przez szereg lokalnych związków zawodowych i sygnatariuszy występujących w charakterze świadków.

6.3.5. W planie działania należy również przewidzieć środki mające zwiększać świadomość konsumentów i inwestorów co do wpływu przedsiębiorstw na kwestie społeczne i na środowisko, propagować instrumenty pozwalające zapewnić porównywalność wyników przedsiębiorstw oraz wyróżniać przedsiębiorstwa, które wdrażają skuteczne strategie z zakresu odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej. Wszystkie inicjatywy powinny opierać się na zaangażowaniu zainteresowanych stron, w tym partnerów społecznych i organizacji pozarządowych, które przekazują informacje oraz przyczyniają się do zwiększania świadomości na temat zachowań pozytywnych i negatywnych.

6.4. Środki uzupełniające europejski plan działania

6.4.1. **Zmiana dyrektywy w sprawie sprawozdawczości niefinansowej.** Wspieranie ambitnej zmiany, która ma włączyć do zakresu podmiotowego wszystkie przedsiębiorstwa, lecz która również odpowiada na określone potrzeby MŚP oraz reaguje na nałożone na nie ograniczenia. Należy lepiej zdefiniować zakres przedmiotowy, tak aby sprawozdawczość niefinansowa była kompleksowa, porównywalna i skuteczna. Biorąc pod uwagę, że sprawozdawczość jest głównym elementem mechanizmów należytej staranności, powinna być ona spójna ze stosowną inicjatywą prawną i uwzględniać specjalne kluczowe wskaźniki wyników i cele (np. opracowane na podstawie porozumienia paryskiego i celów zrównoważonego rozwoju), jak również opierać się na Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz innych odpowiednich instrumentach międzynarodowych.

6.4.2. **Obowiązki zarządu, zrównoważony ład korporacyjny i prawo spółek.** Wspierające środki o charakterze ustawodawczym dotyczące obowiązków na poziomie UE, zgodnie z którymi dyrektorzy muszą działać w interesie wszystkich zainteresowanych stron przedsiębiorstw, a działalność przedsiębiorstwa musi przyczyniać się do realizacji celów społecznych i środowiskowych. Ponadto określenie innych środków o charakterze ustawodawczym i nieustawodawczym promujących ład korporacyjny i prawo spółek, które są bardziej zrównoważone, przyszłościowe i ukierunkowane na osiągnięcie celów długoterminowych.

6.4.3. **Finansowanie i wsparcie publiczne.** Proponowanie konkretnych warunków i pozytywnych zachęt w postaci dostępu do finansowania i wsparcia publicznego i unijnego, w szczególności w kontekście unijnych i krajowych planów odbudowy gospodarczej związanych z pandemią COVID-19, w zamian za wyniki w osiąganiu celów z zakresu poszanowania praw człowieka, godnej pracy i zrównoważonego rozwoju w działalności przedsiębiorstw i łańcuchach dostaw.

6.4.4. **Zamówienia publiczne.** Zapewnienie pełnego wdrożenia i egzekwowania klauzuli społecznej przewidzianej w dyrektywach dotyczących zamówień publicznych przez państwa członkowskie oraz przedkładanie propozycji procedur udzielania zamówień publicznych, które pozwolą efektywnie wspierać i promować skuteczną należytą staranność w odniesieniu do praw człowieka i odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej w ramach związanych z tymi procedurami operacji i łańcuchów dostaw, w tym godną pracę. Można to osiągnąć m.in. poprzez przegląd dyrektyw w sprawie zamówień publicznych, budowanie zdolności instytucji zamawiających i wymianę najlepszych praktyk, w tym promowanie ich w ramach umów o wolnym handlu.

6.4.5. **Zachęty.** Proponowanie inicjatyw na rzecz wsparcia dla przedsiębiorstw, które w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz pozytywnego wpływu na środowisko i społeczeństwo wykraczają poza zobowiązania prawne. Wsparcie to może obejmować np. wsparcie na rzecz opracowywania szczególnych polityk i instrumentów, promowania sieci zrównoważonych przedsiębiorstw lub budowania zdolności w zakresie inicjatyw partnerów społecznych.

6.4.6. **Synergie z międzynarodowymi działaniami w zakresie handlu i inwestycji.** Na inwestorów zagranicznych należy nałożyć wymóg, aby dochowali należytej staranności, zanim będą mogli skorzystać z postanowień międzynarodowej umowy inwestycyjnej. Podobnie strony umowy o wolnym handlu powinny zapewnić, by przedsiębiorstwa z siedzibą na ich terytorium spełniały wymogi w zakresie należytej staranności. Przykładowo Kanada wzmocniła swoją strategię na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw poprzez skoncentrowanie się na zachowaniu kanadyjskich przedsiębiorstw za granicą i utworzyła organ doradczy z udziałem wielu zainteresowanych stron. W kwietniu 2019 r. mianowano pierwszego kanadyjskiego rzecznika ds. odpowiedzialnych przedsiębiorstw. Osoba ta posiada mandat do dokonywania przeglądu i składania sprawozdań na temat domniemanych naruszeń praw człowieka wynikających z działalności kanadyjskich przedsiębiorstw w sektorze wydobywczym, sektorze ropy naftowej i gazu oraz w przemyśle konfekcyjnym za granicą, a także do przedstawiania zaleceń dotyczących środków handlowych dla przedsiębiorstw⁽⁴⁶⁾.

⁽⁴⁶⁾ Zob. przypis 4.

6.4.7. W planie działania należy zwrócić uwagę na szerszy zakres elementów, w tym na transparentność podatkową, włączając sprawozdawczość z podziałem na poszczególne państwa, a także na uczciwe zachowania podatkowe oraz zrównoważone finansowanie i zobowiązania inwestorów. Można przeprowadzić ocenę rozporządzenia w sprawie minerałów z obszarów objętych konfliktami i rozporządzenia w sprawie drewna, aby określić, czy należy je zmienić lub wzmocnić.

7. Handel na rzecz realizacji celów w zakresie godnej pracy i skutecznego egzekwowania przepisów

7.1. Handel stanowi ważny przekrojowy element realizacji celów europejskiego planu działania, który łączy ten plan z państwami trzecimi i perspektywą wielostronną. Należy niezwłocznie uwzględnić tę kwestię w nowym przeglądzie unijnej strategii handlowej. UE ma największą sieć handlową na świecie, co sprawia, że dwustronne umowy handlowe mogą wywierać szczególnie duży wpływ – dźwignię tę należy skutecznie wykorzystać przed zawieraniem takich umów oraz w trakcie ich obowiązywania i egzekwowania ich postanowień.

7.2. Negocjacje między UE a Wietnamem unaocznily, jaki postęp UE może osiągnąć w zakresie poprawy warunków pracy, podejmując współpracę z krajem partnerskim. Wiele lat po zawarciu umów o wolnym handlu w dalszym ciągu brak jednak postępów w zakresie spełniania zobowiązań dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju w niektórych krajach partnerskich, co szczególnie ilustruje wieloletni spór w sprawie praw pracowniczych między UE a Koreą, który dotyczy braku ratyfikacji podstawowych i aktualnych konwencji MOP. Pokazuje to, że największy nacisk na faktyczną ratyfikację standardów MOP można wyrzucić w trakcie negocjowania umowy i przed jej zawarciem. Dlatego taki wymóg musi się znaleźć w podpisanej umowie.

7.3. Handel nie jest decydującym czynnikiem dla polityki klimatycznej, ale może w sposób strategiczny umożliwiać realizację jej rozwiązań. Uczynienie porozumienia paryskiego istotnym elementem wszystkich kompleksowych umów handlowych – tak aby można było je zawiesić w razie niespełnienia określonych zobowiązań – jest pozytywnym krokiem, który należy rozszerzyć tak, aby obejmował podstawowe i aktualne konwencje MOP ratyfikowane przez wszystkie państwa członkowskie UE. Jako uznany organ na poziomie międzynarodowym, MOP powinna być zaangażowana w monitorowanie wdrażania swoich konwencji w umowach o wolnym handlu⁽⁴⁷⁾.

7.4. EKES zalecał już dawniej wprowadzenie specjalnej klauzuli promującej cele zrównoważonego rozwoju we wszystkich przyszłych upoważnieniach w odniesieniu do rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju oraz apelował o reformę Światowej Organizacji Handlu (WTO) w taki sposób, aby określić zasady, które skłoniłyby państwa do przestrzegania i realizacji celów zrównoważonego rozwoju. UE i jej państwa członkowskie powinny wykorzystać swoją siłę oddziaływania i możliwości promowania swojego stanowiska w różnych strukturach WTO, zwłaszcza w odniesieniu do nowych dziedzin takich jak handel i godna praca.

7.5. Rozdziały dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju stanowią coraz ważniejszą część wszystkich umów o wolnym handlu nowej generacji zawieranych przez UE, ale obecnie skuteczne egzekwowanie zobowiązań i ich egzekwowalność muszą stać się czynnikiem kluczowym dla ich wykonywania, a nie tylko zapewniać równe warunki działania dla przedsiębiorstw UE za granicą. Konieczne jest znaczne wzmocnienie wpływu zaleceń DAG na dochodzenia w sprawie naruszeń zobowiązań w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju.

7.6. EKES zachęca również Komisję do przeanalizowania nowych podejść do rozstrzygania sporów pracowniczych, które umożliwiłyby panelowi *ad hoc* ds. rozwiązywania międzynarodowych sporów nakładanie kar na zakład nieprzestrzegający zobowiązań. Szybki proces funkcjonuje już w odniesieniu do unijnych środków antydumpingowych i można go rozszerzyć również na dumping socjalny. Zgodnie z francuskim i niderlandzkim dokumentem roboczym⁽⁴⁸⁾ EKES sugeruje zasadniczo, aby powiązać skuteczne wdrażanie postanowień dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju ze stopniowym wdrażaniem znoszenia cel.

7.7. EKES wzywa do reorganizacji obecnego mechanizmu paneli ekspertów w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju, tak by nie tylko prawnicy handlowi, ale również eksperci ds. pracy, klimatu czy praw człowieka mogli badać skargi składane na podstawie rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju. Jeżeli panele uznają, że doszło do naruszeń, powinno nastąpić uruchomienie przewidzianego w umowie mechanizmu rozstrzygania sporów między państwami, obejmującego możliwość zastosowania kar lub sankcji finansowych oraz środki zaradcze przysługujące stronie poszkodowanej⁽⁴⁹⁾. W tym kontekście EKES zasugerował również powołanie niezależnego sekretariatu ds. pracy i ustanowienie mechanizmu skarg grupowych⁽⁵⁰⁾.

⁽⁴⁷⁾ Zob. przypis 8.

⁽⁴⁸⁾ Nieoficjalny dokument Niderlandów i Francji na temat handlu, skutków społeczno-gospodarczych i zrównoważonego rozwoju, maj 2020 r.

⁽⁴⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie „Nadzwyczajna sytuacja po COVID-19: kształt nowej macierzy wielostronnej” (opinia z inicjatywy własnej) (REX/529, lipiec 2020 r.) (Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 53).

⁽⁵⁰⁾ Zob. przypis 7.

7.8. Nowy główny urzędnik ds. egzekwowania przepisów handlowych (CTEO) musi wytyczyć drogę w odniesieniu do egzekwowania zobowiązań, „a zwłaszcza zobowiązań związanych z rozdziałami dotyczącymi handlu i zrównoważonego rozwoju oraz kwestii społecznych i środowiskowych pojawiających się w związku z innymi rozdziałami w umowach handlowych i inwestycyjnych”, „terminowo i skutecznie” wszczynać dochodzenia przy wsparciu „odpowiednimi zasobami”, a także określić „jasną rolę dla uznanych zainteresowanych stron zarówno w odniesieniu do składania skarg, jak i uczestnictwa w kolejnych wysłuchaniach publicznych”⁽⁵¹⁾.

7.9. Przedsiębiorstwa odgrywają istotną rolę, zapewniając przestrzeganie praw pracowniczych i socjalnych, wspierając i wdrażając przepisy gwarantujące ochronę praw pracowniczych oraz wdrażając godne normy uzgodnione ze związkami zawodowym zarówno w ramach działalności bezpośredniej, jak i poprzez łańcuchy dostaw. EKES wezwał Komisję do opracowania klauzul społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw na podstawie konkretnych zobowiązań oraz zgodnie z instrumentami ONZ i OECD⁽⁵²⁾. Dzięki temu zapewni się, by umowy handlowe wspierały dobre postawy biznesowe oraz by można było uniknąć dumpingu socjalnego i ograniczania norm socjalnych.

7.10. Umowy handlowe i międzynarodowe umowy inwestycyjne odgrywają kluczową rolę, gdyż sprzyjają spójnemu wdrażaniu tych norm zarówno przez inwestorów, jak i przez organy rządowe. W ostatnim sprawozdaniu OECD⁽⁵³⁾ wyszczególniono szereg istniejących lub nowo powstających inicjatyw na szczeblu krajowym i regionalnym. Ta różnorodność regulacji stanowi wyzwanie, ponieważ niektóre podejścia są bardziej horyzontalne, a inne – ukierunkowane na konkretną kwestię. Z uwagi na różne progi i zakresy ich wpływ na przedsiębiorstwa jest różny. Nawet w państwach OECD funkcjonują rozmaite normy w zakresie sprawozdawczości. Sytuacja w przypadku równych warunków działania jest jasna: należy dostosować wszystkie mające zastosowanie normy do tych najwyższych, tak aby zapewnić pewność prawa i uczciwą konkurencję dla wszystkich.

8. Uzupelnianie luk w zarządzaniu: znaczenie światowego przywództwa UE

8.1. Europejskie normy należytej staranności stanowią niezbędny krok w kierunku zapewnienia poszanowania i egzekwowania praw człowieka i godnej pracy w łańcuchach dostaw. Mogą przyczynić się również do wdrażania Wytocznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka, trójstronnej deklaracji MOP i wytycznych OECD. Ponadto mogą uzupełniać inicjatywy krajowe na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju, w szczególności w zakresie wyeliminowania pracy dzieci i pracy przymusowej.

8.2. Przyczyniłyby się także do ustanowienia wiarygodniejszych, bardziej zrównoważonych i lepiej zarządzanych łańcuchów dostaw, a tym samym do zwiększenia odporności i skuteczności zarządzania w czasach kryzysu. Byłoby to szczególne istotne np. w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

8.3. Działania na szczeblu europejskim wymagają dodatkowych ulepszeń międzynarodowych ram normatywnych, aby zapewnić spójność polityk na szczeblu światowym. Dokonanie wielostronnych postępów czasami rozpoczyna się od ambitnego jednostronnego działania. EKES sądzi, że UE jest najlepiej przygotowana do objęcia przywództwa w zakresie należytej staranności, zwłaszcza dzięki wiodącej pozycji europejskich przedsiębiorstw na świecie.

8.4. EKES apeluje do UE i jej państw członkowskich o realne postępy we wprowadzaniu skuteczniejszych i wiążących instrumentów na szczeblu międzynarodowym, które zostałyby uzupełnione zaktualizowanymi inicjatywami na rzecz promowania skutecznego wdrażania istniejących instrumentów i ram. Działania w tym zakresie muszą obejmować poparcie dla **wiążącego traktatu ONZ w sprawie przedsiębiorstw i praw człowieka**⁽⁵⁴⁾ oraz wezwanie do przyjęcia **konwencji MOP w sprawie godnej pracy w łańcuchach dostaw**⁽⁵⁵⁾, zgodnie z dyskusją na Międzynarodowej Konferencji Pracy w 2016 r., która powinna opierać się na podstawowych i aktualnych konwencjach MOP i Deklaracji MOP dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy. EKES dostrzega pilną potrzebę przeprowadzenia globalnego badania, aby przeanalizować, jak dzięki międzynarodowym normom pracy możliwe będzie zaradzenie brakom w zakresie godnej pracy oraz wyeliminowanie wszelkich wykrytych luk.

Bruksela, dnia 18 września 2020 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁵¹⁾ Zob. przypis 7.

⁽⁵²⁾ Zob. przypis 7.

⁽⁵³⁾ Sprawozdanie OECD, 2020 r.

⁽⁵⁴⁾ Zob. przypis 2.

⁽⁵⁵⁾ Zob. przypis 3.